

Temari d'oposicions

LLENGUA CATALANA I LITERATURA I

Roser París Aixalà

Aina Elies Ruiz

educàlia
editorial

Temari d'oposicions de

LLENGUA CATALANA I LITERATURA I

Roser París Aixalà

Aina Elies Ruiz

educàlia
editorial

Segona edició, 2022

Autors: Roser París Aixalà i Aina Elies Ruiz

Edita: Educàlia Editorial

Imprimeix: Grupo Digital 82, S. L.

ISBN: 978-84-17997-05-2

Dipòsit Legal: V-2650-2019

Printed in Spain/Imprès a Espanya

Tots els drets reservats. No està permesa la reimpressió de cap part d'aquest llibre, ni d'imatges ni de text, ni tampoc la seva reproducció, ni utilització, en qualsevol forma o per qualsevol mitjà, ja sigui electrònic, mecànic o d'una altra manera, tant coneguda com els que puguin inventar-se, incloent el fotocopiats o enregistrament, ni està permès emmagatzemar-lo en un sistema d'informació i recuperació, sense el permís anticipat i per escrit de l'editor.

Algunes de les imatges que inclou aquest llibre són reproduccions que s'han realitzat acollint-se al dret de cita que apareix en l'article 32 de la Llei 22/1987, d'11 de novembre, de la Propietat intel·lectual. Educàlia Editorial agraeix a totes les institucions, tant públiques com privades, citades en aquestes pàgines, la seva col·laboració i demana disculpes per la possible omisió involuntària d'algunes d'elles.

Educàlia Editorial

Av. de les Jacarandas 2 loft 327 46100 Burjassot-València

Tel. 960 624 309 - 963 768 542 - 610 900 111

Email: educaliaeditorial@e-ducalia.com

www.e-ducalia.com

ÍNDEX

Tema 1 Teoria de la comunicació. Elements de la comunicació. Funcions del llenguatge. El signe lingüístic	5
Tema 2 Sistemes de comunicació lingüístics i no lingüístics. Els llenguatges de la televisió, del cinema, de la ràdio, del còmic i de la publicitat	17
Tema 3 Diversitat lingüística al món actual. Les famílies lingüístiques. Les llengües romàniques. El català a la Romània	36
Tema 4 Principals etapes de la història de la llengua catalana, fins al segle XIX	47
Tema 5 La llengua i la lingüística catalana a finals del segle XIX i principis del XX. Antoni M. Alcover, Pompeu Fabra i les seves obres respectives	64
Tema 6 La continuació de l'obra del diccionari. Francesc de Borja Moll. Manuel Sanchis Guarnier. Els principals corrents de la lingüística catalana actual.....	76
Tema 7 Extensió de la llengua catalana. Projectió de la cultura catalana al món. Caracterització dels dialectes del català oriental i del català occidental	92
Tema 8 Llengua i societat en el domini lingüístic avui: àmbits d'ús, registres, actituds. Diglossia i conflicte lingüístic	111
Tema 9 Estat jurídic actual de la llengua catalana en els territoris on es parla. El procés de normalització. Problemes d'interferència de llengües i d'estandardització	124
Tema 10 El discurs. Propietats textuais: adequació, coherència, cohesió. La puntuació	137
Tema 11 El discurs. La tipologia de textos (narratius, descriptius, explicatius, argumentatius, conversacionals...)	151
Tema 12 El lèxic català: origen, formació i estructura	164
Tema 13 El significat de les paraules. Polisèmia, sinonímia i antonímia	182
Tema 14 L'oració. Classes. Estructura. Elements i funcions. Modalitats.....	194
Tema 15 El sintagma nominal. Estructura i funcions. Morfologia del substantiu i de l'adjectiu.....	208

TEMA 1

Teoria de la comunicació. Elements de la comunicació. Funcions del llenguatge. El signe lingüístic

1. INTRODUCCIÓ
2. MARC LEGAL
3. TEORIA DE LA COMUNICACIÓ
4. ELEMENTS DE LA COMUNICACIÓ
5. FUNCIONS DEL LENGUATGE
6. TIPUS DE COMUNICACIÓ
7. PROBLEMES EN EL PROCÉS DE COMUNICACIÓ. INTERFERÈNCIES
8. EL SIGNE LINGÜÍSTIC
 - 8.1. El signe
 - 8.2. El signe lingüístic
 - 8.2.1. Principis del signe lingüístic
 - 8.2.2. Relacions entre els signes
9. CONCLUSIONS
10. BIBLIOGRAFIA, WEBGRAFIA I LEGISLACIÓ
11. ANNEX I. RECURSOS PER AL PROFESSORAT

1. INTRODUCCIÓ

Segons el Decret 175/2022, de 27 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica, "la llengua se situa al centre del procés d'aprenentatge, ja que és l'instrument d'accés a la informació i a la construcció de coneixement. L'aprenentatge de les llengües es planteja des d'una perspectiva competencial, a través dels enfocaments metodològics centrats en l'aprenentatge integrat de les llengües i d'aquestes amb els continguts, tenint sempre la llengua catalana, i l'aranès a l'Aran, com a centre de gravetat i llengua de referència en el marc de l'horari escolar".

A l'annex 3 d'aquest decret es troben les matèries de l'educació bàsica i les seves competències específiques, criteris d'avaluació i sabers.

En les matèries lingüístiques es treballen un total de 10 competències específiques que són la concreció dels indicadors operatius de les competències clau definits al perfil competencial de sortida de l'alumnat al final de l'educació bàsica:

Competència específica 1

Descriure i valorar la diversitat lingüística i cultural a partir del reconeixement de les llengües de l'alumnat i la realitat plurilingüe i pluricultural, per afavorir la transferència lingüística, identificar i rebutjar estereotips i prejudicis lingüístics, i valorar aquesta diversitat com a font de riquesa cultural.

Competència específica 2

Comprendre i interpretar textos orals i multimodals recollint el sentit general i la informació més rellevant, la seva forma i el seu contingut, per construir coneixement, formar-se opinió i eixamplar les possibilitats de gaudi i lleure.

Competència específica 3

Produir textos orals i multimodals amb coherència, claredat i registre adequats, atenent les convencions pròpies dels diferents gèneres discursius i participar en interaccions orals variades, amb autonomia, per expressar idees, sentiments i conceptes, construir coneixement i establir vincles personals.

Competència específica 4

Comprendre, interpretar i analitzar, amb sentit crític i diferents propòsits de lectura, textos escrits i multimodals reconeixent-ne el sentit global i les idees principals i secundàries, identificant-ne la intenció de l'emissor, reflexionant-ne sobre el contingut i la forma i avaluar-ne la qualitat i fiabilitat, per tal de construir coneixement i donar resposta a necessitats i interessos comunicatius diversos.

Competència específica 5

Produir textos escrits i multimodals amb adequació, coherència, cohesió, aplicant estratègies elementals de planificació, redacció, revisió, correcció i edició, amb regulació dels iguals i autoregulació progressivament autònoma i atenent les convencions pròpies del gènere discursiu triat, per construir coneixement i donar resposta de manera informada, eficaç i creativa a demandes comunicatives concretes.

Competència específica 6

Cercar, seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts de manera progressivament autònoma, avaluant-ne la fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura i evitant els riscos de manipulació i desinformació, i integrar-la i transformar-la en coneixement, per comunicar-la, adoptant un punt de vista crític, personal i respectuós amb la propietat intel·lectual.

Competència específica 7

Seleccionar i llegir de manera autònoma obres diverses com a font de plaer i coneixement, configurant un itinerari lector que s'enriqueixi progressivament pel que fa a diversitat, complexitat i qualitat de les obres, i compartir experiències de lectura, per construir la pròpia identitat lectora i gaudir de la dimensió social de la lectura.

Competència específica 8

Llegir, interpretar i valorar obres o fragments literaris del patrimoni propi i universal, utilitzant un metallenguatge específic i mobilitzant l'experiència biogràfica i els coneixements literaris i culturals, per establir vincles entre textos diversos que permetin conformar un mapa cultural, eixamplar les possibilitats de gaudir de la literatura i crear textos d'intenció literària.

Competència específica 9

Mobilitzar el coneixement sobre l'estructura de la llengua i els seus usos i reflexionar de manera progressivament autònoma sobre les eleccions lingüístiques i discursives, amb la terminologia adequada, per desenvolupar la consciència lingüística, augmentar el repertori comunicatiu i millorar les destreses tant de producció oral i escrita com de recepció crítica.

Competència específica 10

Posar al servei de la convivència democràtica, la resolució dialogada dels conflictes i la igualtat de drets de totes

les persones, les pròpies pràctiques comunicatives, utilitzant un llenguatge no discriminatori i desterrant els abusos de poder a través de la paraula, per afavorir un ús eficaç, ètic i democràtic del llenguatge

Les competències s'han de treballar en el context de situacions d'aprenentatge, connectades amb la realitat i que convidin l'alumnat a la reflexió, a la col·laboració i l'acció.

Els sabers, entesos com el conjunt de coneixements, destreses, valors i actituds, es formulen amb relació a contextos on es pot desenvolupar el seu aprenentatge competencial. Els sabers de les matèries lingüístiques s'organitzen al voltant de quatre blocs:

- Les llengües i els seus parlants
- Comunicació
 - » Context.
 - » Gèneres discursius.
 - » Processos.
 - » Reconeixement i ús discursiu dels elements lingüístics.
- Educació literària
- Reflexió sobre la llengua

L'annex 1 d'aquest Decret recull les competències clau i els seus indicadors operatius definits al perfil competencial de sortida de l'alumnat al final de l'educació bàsica.

Les competències clau són preceptives i provenen de les establertes a la Recomanació del Consell de la Unió Europea de 22 de maig de 2018 relativa a les competències clau per a l'aprenentatge permanent.

Pel que fa a la llengua i la literatura catalanes, la competència clau relacionada és la Competència en comunicació lingüística (CCL):

“La competència en comunicació lingüística suposa interactuar de forma oral, escrita o signada de manera coherent i adequada en diferents àmbits i contextos i amb diversos propòsits comunicatius. Implica mobilitzar, de manera conscient, el conjunt de coneixements, destreses i actituds que permeten comprendre, interpretar i valorar críticament missatges orals, signats, escrits, audiovisuals o multimodals, evitant els riscos de manipulació i desinformació, així com comunicar-se eficaçment amb altres persones de manera cooperativa, creativa, ètica i respectuosa.

La competència en comunicació lingüística constitueix la base per al pensament propi i per a la construcció del coneixement en tots els àmbits del saber. Per això, el seu desenvolupament està vinculat a la reflexió explícita sobre el funcionament de la llengua en els gèneres discursius específics de cada àrea de coneixement, així com als usos de l'oralitat, la llengua de signes o l'escriptura per pensar i per aprendre. Finalment, fa possible apreciar la dimensió estètica del llenguatge i gaudir de la cultura literària”.

En el tema que ens ocupa, hi tenen implicació les competències específiques 2, 3, 4, i 5, que fan referència a la comprensió, producció, i interacció oral i escrita, incorporant les formes de comunicació intervingudes per la tecnologia i atenent als diferents àmbits de comunicació: personal, educatiu, social i professional. També s'ha de tenir en compte, pel que fa als sabers, el bloc de comunicació, que inclou: context, gèneres discursius, processos, i reconeixement i ús discursiu dels elements lingüístics.

S'ha de tenir en compte que aquest tema és important per al correcte desenvolupament de tots els àmbits de

l'educació secundària obligatòria i del batxillerat, ja que la comunicació és inherent a l'ésser humà i serà necessària en tots els àmbits de la vida de l'alumnat.

En aquest tema ens centrarem, en primer lloc, en la teoria de la comunicació, que implicarà parlar sobre els elements de la comunicació, que són els que la fan possible. A continuació, veurem les diferents funcions del llenguatge relacionades amb aquests elements i, per últim, estudiarem el signe lingüístic. Finalment, esmentarem obres i recursos útils per tal de poder fer arribar a l'alumnat aquesta informació d'una manera adequada i comprensible.

2. MARC LEGAL

El marc legal que s'ha de tenir en compte en aquest tema és, en primer lloc, la llei d'educació (LOMLOE):

- Ley Orgánica 3/2020, de 29 de diciembre, por la que se modifica la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación.

Segons la LOMLOE al seu article 22 *“La finalidad de la Educación secundaria consiste en lograr que los alumnos y alumnas adquieran los elementos básicos de la cultura, especialmente en sus aspectos humanístico, artístico, científico-tecnológico y motriz; desarrollar y consolidar en ellos los hábitos de estudio y de trabajo; así como hábitos de vida saludables, preparándoles para su incorporación a estudios posteriores, para su inserción laboral y formarles para el ejercicio de sus derechos y obligaciones de la vida como ciudadanos”.*

En canvi, la finalitat del batxillerat, que podem trobar en els articles 32 d'aquesta mateixa llei, és *“[...] proporcionar formación, madurez intelectual y humana, conocimientos, habilidades y actitudes que permitan desarrollar funciones sociales e incorporarse a la vida activa con responsabilidad y competencia. Asimismo, esta etapa deberá permitir la adquisición y logro de las competencias indispensables para el futuro formativo y profesional y capacitar para el acceso a la educación superior”.*

En segon lloc, trobem la LEC (Llei d'Educació de Catalunya):

- Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació (DOGC núm. 5422, de 16.7.2009)

Podem trobar la informació referent a l'Educació secundària obligatòria i al batxillerat als articles 59 i 61 d'aquesta llei, respectivament.

A més, segons aquesta llei:

“La societat catalana aspira a proporcionar la millor educació a les noves generacions i, més enllà, a continuar donant oportunitats educatives a tothom durant tota la seva vida. Aquesta aspiració es correspon amb la voluntat col·lectiva de fer de Catalunya un país pròsper, benestant i cohesionat, on tothom que hi viu pugui portar a terme lliurement el seu projecte vital.

L'educació és un dret de totes les persones, reconegut en el nostre ordenament jurídic i en l'ordenament internacional. L'exercici d'aquest dret s'ha de garantir al llarg de tota la vida i atenent totes les facetes del desenvolupament personal i professional.

Alhora, l'educació és una realitat fonamental de tota comunitat nacional, ja que esdevé el factor principal en la generació de capital humà, contribueix al creixement del capital social i és un element de cohesió social i cultural per mitjà de la igualtat d'oportunitats.

L'educació és, doncs, la porta obligada a la realització personal i al progrés col·lectiu; és la palanca

que fa possible la superació dels condicionants personals, socials, econòmics i culturals en origen; és la clau de les oportunitats per a superar les desigualtats i per a descobrir i aprofitar tots els talents de la societat.

Una de les més altes funcions dels poders públics democràtics és, doncs, garantir d'una manera efectiva el dret a l'educació per a tothom, tot remouent els obstacles de tota mena que el dificultin."

Pel que fa a l'ús del català, la Llei 12/2009 explica al seu article 11 que el català, com a llengua pròpia de Catalunya, serà la llengua vehicular i d'aprenentatge del sistema educatiu. L'article 17.1 d'aquesta Llei determina el règim lingüístic dels centres educatius d'Aran.

A continuació, enumerarem la normativa legal que regula l'etapa educativa de l'Educació secundària obligatòria i el Batxillerat:

- Decret 175/2022, de 27 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica.
- Decret 171/2022, de 20 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de batxillerat.

3. TEORIA DE LA COMUNICACIÓ

Per parlar sobre la comunicació hem de tenir clar primer de tot què és el llenguatge.

Edward Sapir, a la seva obra *El llenguatge*, el defineix de la següent manera:

"El llenguatge és un mètode purament humà i no-instintiu de comunicar idees, emocions i desigs mitjançant un sistema de símbols produïts voluntàriament. Aquests símbols són, en primer lloc, auditius, i són produïts pels anomenats "òrgans de la parla". No hi ha cap base instintiva discernible en la parla humana com a tal, per molt que les expressions instintives i l'entorn natural puguin servir com a estímul per al desenvolupament de determinats elements de la parla, per molt que les tendències instintives, motrius i d'altres puguin donar una forma i una gamma determinades a l'expressió lingüística. La comunicació humana o animal, si se'n pot dir "comunicació", que resulta dels crits involuntaris i instintius, no és de cap de les maneres llenguatge, en el nostre sentit."

Jesús Tuson (1994) també defineix el llenguatge i la comunicació:

"El llenguatge és, doncs, la facultat oral de comunicació pròpia dels éssers humans amb què es poden transmetre els esdeveniments, interns i externs, mitjançant un sistema de senyals convencionals organitzat en dos nivells: el del so i el del sentit. Aquest sistema té una considerable capacitat combinatòria (sotmesa a regles) que fa possible la creativitat sense límits. En aquest sentit, sovint s'ha observat que, així com no sembla que hi hagi límits pel que fa a les construccions del pensament, tampoc el llenguatge es pot veure limitat, perquè llenguatge i pensament són del tot interdependents i solidaris."

"La comunicació és un procés mitjançant el qual algun tipus de missatge, que conté informació, és traslladat des d'una font a un destí".

Per tant, pel que fa a la comunicació humana, el llenguatge és primordial i, a més, exclusiu dels éssers humans. El llenguatge és el tret que diferencia la comunicació humana de l'animal.

Roman Jakobson fou l'encarregat de plantejar la teoria de la comunicació que inclou sis elements del llenguatge i sis funcions relacionades amb aquests elements.

4. ELEMENTS DE LA COMUNICACIÓ

Roman Jakobson descriu i enumera els elements de la comunicació, que són en els que es basen totes les teories de la comunicació fins al moment:

1. **Emissor**: qui pren la iniciativa de convertir un esdeveniment en matèria d'informació. S'encarrega de transformar els fets en un missatge físicament perceptible (successió de sons, gestos, senyals lluminoses...).
2. **Receptor**: qui rep i descodifica la informació que conté el missatge de l'emissor.
3. **Missatge**: informació que l'emissor transmet al receptor.
4. **Canal**: via de transmissió del missatge. Pot ser l'espai per als missatges visuals, l'aire per als sons...
5. **Codi**: l'emissor ha de codificar el missatge en una clau que sigui coneguda pel receptor per tal que pugui descodificar el missatge.
6. **Referent (o esdeveniment)**: fet o esdeveniment que el receptor convertirà en missatge per tal de transmetre'n la informació al receptor. No pot haver-hi un missatge sense un fet al qual fer referència.

Tuson (1994) ens resumeix aquest procés amb molt d'encert: en primer lloc, explica Tuson, ha d'haver-hi un **esdeveniment**, un fet que es pugui comunicar. Perquè aquest esdeveniment formi part de l'acte comunicatiu fa falta un **emissor** que converteixi l'esdeveniment en **missatge**, que, finalment, transmetrà a un **receptor** mitjançant un **canal** i ajustat a un **codi** que coneguin tots dos.

5. FUNCIONS DEL LLENGUATGE

Roman Jakobson va establir els papers associats als sis elements dels quals hem parlat anteriorment. Aquests papers s'anomenen funcions del llenguatge, i segons l'element que hi predomina, els missatges queden caracteritzats d'una manera diferent:

- a. **Funció expressiva**: predomina l'emissor, que és qui genera el missatge amb l'ús d'interjeccions en què en manifesta la seva actitud, estat d'ànim... El modus ens permet interpretar com l'emissor veu un fet. Per exemple "Avui fa calor!" es pot emetre amb satisfacció, neguit...
- b. **Funció conativa**: predomina el receptor. L'emissor fa ús del llenguatge amb la intenció que el receptor faci o deixi de fer alguna cosa. Normalment es manifesta en l'ús de l'imperatiu ("Fes la teva feina i deixa'm tranquil!"), però també pot fer-ho amb usos no estrictament imperatius ("Ho sento, però ara no puc atendre't").
- c. **Funció poètica**: predomina l'atenció específica al missatge ja que implica una elaboració dels missatges i organització del discurs. L'ús que es fa del llenguatge és instrumental. Trobem aquesta funció en la poesia, la publicitat, els discursos...
- d. **Funció referencial**: predomina el referent ja que té lloc quan el llenguatge actua com un mitjà de comunicació. Així, és objectiva i simplement informa d'una realitat. Es caracteritza per un llenguatge clar, neutre, denotatiu...
- e. **Funció metalingüística**: predomina el codi. Té lloc quan els missatges tenen com a objectiu el codi mateix, és a dir, quan fem servir una llengua per parlar de la llengua mateixa. En són exemples les gramàtiques, els diccionaris i els llibres de lingüística.
- f. **Funció fàtica**: el seu origen és el canal. Són missatges de contacte que verifiquen si el canal continua unint els interlocutors. En són un exemple les converses telefòniques, en les quals el receptor utilitza la comunicació per fer saber a l'emissor que l'escolta.

6. TIPUS DE COMUNICACIÓ

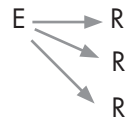
La comunicació humana pot adoptar diferents direccions si ens fixem en l'emissor i el receptor:

a. Comunicació unidireccional: es produeix si l'emissor sempre manté el seu paper i el receptor actua sempre com a tal.

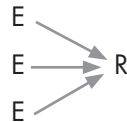
a. D'un a un: quan algú dona una ordre a un subordinat en unes condicions en què aquest no té opció de respondre.

b. D'un a molts: quan un emissor s'adreça a diversos receptors (conferència, emissions de ràdio i televisió, llibres...). Per exemple una persona que presenta la seva tesi doctoral davant un tribunal acadèmic.

c. De molts a un: es desenvolupa en torns successius. N'és un exemple quan un tribunal acadèmic presenta les seves opinions a una persona que llegeix la seva tesi doctoral.

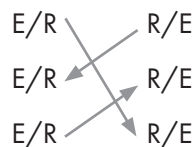

b. Comunicació bidireccional: té lloc quan l'emissor i el receptor alternen els seus papers.

a. Conversa o diàleg: hi ha una alternança dels torns de paraula. És la conducta comunicativa més característica.

b. Debat: és de les situacions comunicatives més complexes i, per això, necessita un moderador que controli les intervencions i/o torns de paraula.

7. PROBLEMES EN EL PROCÉS DE COMUNICACIÓ. INTERFERÈNCIES

Com hem dit anteriorment, els sis elements del llenguatge són imprescindibles perquè pugui tenir lloc la comunicació. Així, si no hi ha un emissor, està clar que no hi podrà haver cap tipus de comunicació. De la mateixa manera, si algú emet un missatge però no el rep ningú, tampoc no tindrà lloc l'acte comunicatiu (per exemple algú parlant sol a casa seva). Si hi ha dues persones juntes però no emeten cap missatge de cap tipus, ni verbal ni gestual, entre d'altres, són simplement dues persones, però no estan comunicant res. Si el canal falla, encara que hi hagi un receptor i un emissor, la transmissió del missatge no serà possible

i, per tant, no arribarà al receptor i no tindrà lloc cap comunicació (per exemple, un soroll que no permet al receptor escoltar al missatge o un tall en la línia telefònica). Per últim, si l'emissor no codifica el missatge amb un codi que el receptor compregui, la comunicació no arribarà a bon port perquè el receptor no el podrà descodificar i, per tant, no podrà rebre'n la informació (per exemple si l'emissor utilitza el xinès per comunicar-se amb un parlant anglès que no coneix el xinès).

8. EL SIGNE LINGÜÍSTIC

8.1. El signe no lingüístic

El signes són elements que conformen el missatge i circulen entre els pols de la comunicació. Un signe és un objecte físic que pot ser percebut per algun dels sentits. No obstant, no s'ha de pensar que qualsevol objecte és un signe, sinó que són aquells dissenyats per transmetre informació a un receptor, és a dir, són elements informatius que ens porten a la comprensió dels significats que hi són associats. Alguns exemples de signes serien el cartell que ens indica que hi ha una gasolinera a prop o el color roig d'un semàfor que ens diu que ens hem d'aturar.

Charles Sanders Peirce (1839-1914) en feu la classificació més coneguda. Peirce estableix tres tipus bàsics de senyals:

- a. **Indicis:** ens permeten establir una relació entre un efecte (l'indici) i la seva causa per tal de transmetre'ns informació. Per exemple, si veiem petjades a la sorra, tot i que no estan allà amb cap intenció, ens indicaran que hi ha passat algú. La majoria d'indicis poden ser interpretats per qualsevol persona. No obstant, alguns només poden ser interpretats per persones amb certs coneixements. Per exemple, que una persona pateixi tremolors i rigidesa als músculs són interpretats per un metge com símptomes o indicis que aquella persona pateix Parkinson.
- b. **Icones:** són signes que s'assemblen a allò que volen representar. En els processos comunicatius, les icones només poden funcionar gràcies a la semblança. Les fletxes de direcció o els dibuixos que identifiquen els lavabos per a homes i per a dones en són alguns exemples.
- c. **Símbols:** perquè els símbols portin informació cal un pacte, és a dir, són convencionals ja que no són fruit de cap procés natural com els indicis ni mantenen cap relació de semblança amb allò que designen com les icones. Són exemples la senyal de direcció prohibida i els símbols de química (H_2O , $NaCl$...). Aquest també és el cas de la majoria de paraules en les llengües del món, ja que tenen sentit perquè són el resultat del pacte de la comunitat lingüística que les fa servir.

8.2. El signe lingüístic

Segons Tuson (1994), el llenguatge humà està format per senyals arbitraris (símbols) que són produïts vocalment i rebuts per via auditiva.

Aquests senyals permeten fer referència a un gran ventall de coses i esdeveniments: poden fer referència a coses presents però també a coses absents; a esdeveniments passats i futurs; a coses reals i imaginàries...

Totes les llengües disposen d'unitats (o "paraules") que quan es combinen permeten formar oracions i textos, seguint les regles pròpies de cada sistema lingüístic.

Les unitats són símbols de coses i d'accions. Són molts generals i el seu abast és infinit. Per exemple, "arbre"

fa referència a tots els tipus d'arbres; tancar, per la seva banda, es refereix a totes les accions d'obstruir o fermar un objecte que estava obert.

Les llengües tenen una dimensió combinatòria que ens permet expressar-nos de manera precisa al mateix temps que ens permet manifestar la nostra subjectivitat.

Ferdinand de Saussure, considerat el pare de la lingüística moderna, parla sobre el signe lingüístic a la seva obra *Curs de lingüística general*. Saussure apunta que el signe lingüístic és el resultat de la combinació del significat i el significat. El significat és el concepte o idea que es relaciona amb el significat, i aquest és, al seu torn, la representació sensorial del significat, la forma que li donem mentalment o el conjunt de sons i grafies que el representen. Així, aquests dos elements units – ja que no podrien existir l'un sense l'altre – donen lloc al signe lingüístic.

8.2.1. Principis del signe lingüístic

Saussure (1916) assenta dos principis al signe lingüístic:

- a. Arbitrarietat: el vincle que uneix el significat i el significat és totalment arbitrari. S'ha establert d'aquesta manera, com es podia haver establert d'una altra. Així, la relació entre els sons que formen la paraula *arbre* i el significat d'aquesta paraula és fruit d'una convenció o un pacte.
- b. Caràcter lineal del significat: en ser de naturalesa auditiva, el significat només es desenvolupa en el temps i, per això, en té les mateixes característiques: representa una extensió que és mesurable en una sola dimensió ja que és una línia.

A més, atribueix al signe les característiques d'immutables i mutables:

- c. Immutabilitat: segons Saussure, el signe és immutable a causa de:
 - a. El caràcter arbitrari del signe.
 - b. La multitud de signes necessaris per construir qualsevol llengua.
 - c. El caràcter massa complex del sistema.
 - d. La resistència de la inèrcia col·lectiva a tota innovació lingüística.
- d. Mutabilitat: la llengua està en constant evolució i, aquesta continuïtat, fa que el signe es trobi sempre en condicions d'alterar-se, ja sigui pel que fa al significat o al significat.

8.2.2. Relacions entre els signes

Una característica essencial de les llengües és que són sistemes de signes (convencionals o arbitraris) que aprofiten els mecanismes opositius de forma generalitzada per a transmetre informacions. Les relacions sintagmàtiques opositiues són molt freqüents en les llengües i tenen lloc en diferents nivells:

- a. En el lèxic:
 - a. Adjectius: bonic-lleig
 - b. Verbs: tancar-obrir
- b. En el morfològic:
 - a. Els noms s'entenen com a diferents gràcies a l'absència o presència d'un element. Per exemple, a

gat i gata l'absència de la marca de femení ens informa del significat masculí i viceversa.

- b. Els constituents de les formes verbals ens donen informació. Per exemple *canto* està format per *cant-* i *-o*. El primer element ens informa d'una activitat concreta, i el segon ens dona diverses informacions (primera persona, singular i present). Aquesta segona forma fa tot això perquè està en relació d'oposició a tot el seu paradigma verbal.
- c. En el de les unitats mínimes: és un sistema d'oposicions molt econòmic perquè només amb el canvi d'una unitat s'obtenen noves oposicions. L'oposició entre b/t ens permet remetre a significats diferents en les paraules *tassa* i *bassa*.

9. CONCLUSIONS

En aquest tema hem pogut veure com la comunicació depèn de diversos factors. Aquest tema permet comprendre que la comunicació humana té la peculiaritat de disposar del llenguatge, que permet que la comunicació no sigui només un intercanvi d'informació, però que també fa que l'èxit de la comunicació depengui de diferents elements, no només del coneixement del signe lingüístic o del codi.

Així, l'alumnat ha de conèixer el procés de la comunicació per comprendre que no n'hi ha prou amb conèixer una llengua, sinó que ha de ser conscient del procés comunicatiu, com es duu a terme i amb quina finalitat es duu a terme per tal de poder adaptar els elements a l'objectiu final d'aquesta comunicació i dur a terme el procés d'una manera correcta.

A l'aula, és necessari treballar aquest tema per tal de fer dels alumnes persones resolutives comunicativa-ment, que se sàpiguen adaptar a les diferents situacions comunicatives que es trobaran al llarg de l'etapa educativa i de la vida en general.

10. BIBLIOGRAFIA, WEBGRAFIA I LEGISLACIÓ

Bibliografia:

SAPIR, E. (1985). *El llenguatge*. Barcelona: Empúries.

SAUSSURE, F. (1991). *Curso de lingüística general*. Madrid: Ediciones Akal.

TUSON, J. (1994). *El llenguatge*. Barcelona: Empúries.

YULE, G. (2007-2008). *El lenguaje*. Madrid: Ediciones Akal.

Webgrafia:

Competències bàsiques de l'àmbit lingüístic. Llengua i literatura (catalana i castellana). Identificació i desplegament a l'educació secundària obligatòria (2015). Generalitat de Catalunya. Departament d'ensenyament. Data de consulta: 7 de juny de 2019. Recuperat de: <http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/competencies-basiques/eso/eso-linguistic-ca-es-literatura.pdf>

Generalitat de Catalunya. Llengua catalana. Data de consulta: 5 de juny de 2019. Recuperat de: <http://llengua.gencat.cat/ca/inici/>

Xarxa telemàtica educativa de Catalunya. Data de consulta: 5 de juny de 2019. Recuperat de: <http://xtec>.

Legislació:

Llei orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació. (LOMLOE)

Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació (DOGC núm. 5422, de 16.7.2009)

DECRET 150/2017, de 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu.

Llei orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del dret a l'educació (BOE núm. 159, de 4.7.1985)

Decret 175/2022, de 27 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica.

DECRET 171/2022, de 20 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de batxillerat.

11. ANNEX I. RECURSOS PER AL PROFESSORAT

- <http://merli.xtec.cat/merli/> Merlí és un catàleg de recursos educatius digitals desenvolupat pel Departament d'Ensenyament amb l'objectiu de proporcionar a la comunitat educativa un entorn de catalogació, indexació i cerca de materials didàctics.
- Àmbit lingüístic. Dimensió literària i comunicativa: Orientacions pràctiques per a la millora de l'ortografia (2014). Generalitat de Catalunya. Departament d'ensenyament. Data de consulta: 8 de juliol de 2019. Recuperat de: <http://ensenyament.gencat.cat/ca/departament/publicacions/colleccions/competencies-basiques/eso/ambit-linguistic-millora-ortografia/>.

Aquesta publicació s'emmarca en les dimensions comunicativa i literària de les competències pròpies de la matèria de llengua i literatura (catalana i castellana) per a l'educació secundària obligatòria.

Les Orientacions fomenten una metodologia didàctica activa, diversa i amena, que inclou processos, estratègies i recursos fonamentals com la pràctica visual i l'auditiva, la pràctica de lectura i d'escriptura, la conversa metagràfica, les traduccions per a l'aprenentatge, l'ús del diccionari, la presa d'apunts o la bitàcola ortogràfica, entre d'altres.

El document vol contribuir a facilitar l'aprenentatge de l'ortografia dels alumnes de l'educació secundària obligatòria, amb vista al perfeccionament de la seva competència escrita.

- Serra, Enric. *Aprendre Llengües*. Observatori d'Enric Serra i Casals. Data de consulta: 7 de juliol de 2019. Recuperat de: http://enicerrabloc.blogspot.com/search/label/actituds_ling%C3%BC%C3%ADstiques.

En el bloc d'Enric Serra, professor i tècnic lingüista de l'UAB, es poden trobar entrades de totes les temàtiques relacionades amb l'aprenentatge de llengües.

- Generalitat de Catalunya. *Llengua catalana. Recursos per al professorat*. Data de consulta: 5 de juny de 2019. Recuperat de: http://llengua.gencat.cat/ca/serveis/aprendre_catala/recursos-per-al-professorat/.

La Direcció General de Política Lingüística us ofereix eines i recursos didàctics per aprendre català.

- Centre de terminologia de la llengua catalana (TermCat). Data de consulta: 6 de juny de 2019.

Recuperat de: <https://www.termcat.cat/ca>.

El Termcat és un consorci públic català creat el 1985 amb la finalitat de garantir el desenvolupament i la integració de la terminologia catalana per a l'elaboració de recursos terminològics, la normalització de neologismes i l'assessorament terminològic, en un diàleg permanent amb usuaris ordinaris i especialistes.

- ÉsAdir. Data de consulta: 6 de juny de 2019. Recuperat de: <http://esadir.cat/>.
- El portal lingüístic de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals.
- Diccionari de la Llengua Catalana (Segona edició). Data de consulta: 6 de juny de 2019. Recuperat de: <https://dlc.iec.cat/>.
- Optimot, consultes lingüístiques. Data de consulta: 6 de juny de 2019. Recuperat de: <https://aplicacions.llengua.gencat.cat/llc/AppJava/index.html>.

És un servei que ofereix la Direcció General de Política Lingüística en col·laboració amb l'Institut d'Estudis Catalans i el Centre de Terminologia TERMCAT.

Consta d'un cercador d'informació lingüística que ajuda a resoldre dubtes sobre la llengua catalana.

Per mitjà de l'Optimot es poden consultar de manera integrada diferents fonts.

Quan les opcions de cerca que ofereix l'Optimot no resolen el dubte lingüístic, es pot accedir a un servei d'atenció personalitzada.

Temari d'oposicions

LLENGUA CATALANA I LITERATURA II

Roser París Aixalà

Aina Elies Ruiz

Temari d'oposicions de

LLENGUA CATALANA I LITERATURA II

Roser París Aixalà

Aina Elies Ruiz

educàlia
editorial

Segona edició, 2022

Autores: Roser París Aixalà i Aina Elies Ruiz

Edita: Educàlia Editorial

Imprimeix: Grupo Digital 82, S. L.

ISBN: 978-84-17997-38-0

Dipòsit Legal: V-2794-2019

Printed in Spain/Imprès a Espanya

Tots els drets reservats. No està permesa la reimpressió de cap part d'aquest llibre, ni d'imatges ni de text, ni tampoc la seva reproducció, ni utilització, en qualsevol forma o per qualsevol mitjà, ja sigui electrònic, mecànic o d'una altra manera, tant coneguda com els que puguin inventar-se, incloent el fotocopiats o enregistrament, ni està permès emmagatzemar-lo en un sistema d'informació i recuperació, sense el permís anticipat i per escrit de l'editor.

Alguna de les imatges que inclou aquest llibre són reproduccions que s'han realitzat aprofitant-se al dret de cita que apareix en l'article 32 de la Llei 22/1987, d'11 de novembre, de la Propietat intel·lectual. Educàlia Editorial agraeix a totes les institucions, tant públiques com privades, citades en aquestes pàgines, la seva col·laboració i demana disculpes per la possible omisió involuntària d'algunes d'elles.

Educàlia Editorial

Av. de les Jacarandas 2 loft 327 46100 Burjassot-València

Tel. 960 624 309 - 963 768 542 - 610 900 111

Email: educaliaeditorial@e-ducalia.com

www.e-ducalia.com

ÍNDEX

Tema 16 L'article, els demostratius, els possessius, els numerals i els indefinits.....	5
Tema 17 Els pronoms personals forts. Els pronoms febles. Funcions, combinacions i variants geogràfiques.....	20
Tema 18 El SV. Estructura. La complementació verbal	34
Tema 19 El verb. Aspectes. Morfologia. Perífrasis. Principals variants geogràfiques.....	49
Tema 20 L'adverbi, la preposició la conjunció. Classes i funcions.....	74
Tema 21 L'oració composta. Coordinació, juxtaposició i subordinació	98
Tema 22 L'oració substantiva. Classes i funcions	109
Tema 23 L'oració de relatiu. Classes i funcions.....	119
Tema 24 L'oració adverbial. Classes i funcions	130
Tema 25 La comunicació oral. Models i tècniques	142
Tema 26 La comunicació escrita. Models i tècniques	153
Tema 27 Estratègies de l'exposició oral i de la composició escrita: generar i organitzar idees, fer esquemes, exposar, redactar, revisar i valorar.....	164
Tema 28 El sistema fonològic català. Sons i fonemes. La síl·laba. El procés de fonació	175
Tema 29 El sistema vocàlic. Variants geogràfiques. Fenòmens de contacte. Diftongs. Ortografia. Apostrofació. Accentuació gràfica i dièresi.....	188
Tema 30 El sistema consonàntic. Variants geogràfiques. Ortografia dels sons oclusius, fricatius i africats	204
Tema 31 El sistema consonàntic. Ortografia dels sons laterals, nasals i vibrants. Ortografia de la h. Fenòmens de contacte consonàntic	221
Tema 32 Possibles enfocaments didàctics de l'ensenyament de la llengua	236

TEMA 16

L'article, els demostratius, els possessius, els numerals i els indefinits

0. INTRODUCCIÓ
1. MARC LEGAL
2. ELS DETERMINANTS
 - 2.1. L'article
 - 2.1.1. L'article definit
 - 2.1.1.1. L'article davant noms propis
 - 2.1.1.2. Valor individualitzador de l'article el i construccions equivalents
 - 2.1.1.3. Valor ponderatiu de l'article el i construccions equivalents
 - 2.1.2. L'article indefinit
 - 2.2. Els demostratius
 - 2.2.1. Els sistemes binari i ternari dels demostratius
 - 2.2.2. Les propietats bàsiques del demostratiu
 - 2.2.3. Els demostratius posposats al nom
 - 2.2.4. Usos anafòrics dels demostratius
 - 2.2.5. Altres demostratius
 - 2.3. Els possessius
 - 2.3.1. Els possessius àtons
 - 2.3.1.1. Flexió dels possessius àtons
 - 2.3.2. Els possessius tòncics
 - 2.3.2.1. Característiques dels possessius tòncics
 - 2.3.3. Ús i abús del possessius
 - 2.3.4. El possessiu llur
 - 2.3.5. Els possessius fora del Sintagma nominal
3. ELS QUANTIFICADORS
 - 3.1. Els numerals
 - 3.1.1. Els numerals cardinals
 - 3.1.2. Els numerals fraccionaris
 - 3.1.3. Els numerals multiplicatius
 - 3.1.4. Els numerals ordinals
 - 3.2. Els indefinits
 - 3.3. Els quantitius
 - 3.4. Quantificadors universals
4. CONCLUSIONS
5. BIBLIOGRAFIA, WEBGRAFIA I LEGISLACIÓ
6. ANNEX 1: INFORMACIÓ TEÒRICA COMPLEMENTÀRIA
7. ANNEX 2: INFORMACIÓ DIDÀCTICA COMPLEMENTÀRIA

0. INTRODUCCIÓ

Habitualment el sintagma nominal, estudiat en el tema anterior, necessita ser encapçalat per una altra categoria que l'especifiqui: els determinants o quantificadors. Des de la gramàtica tradicional, el determinant ha estat considerat un dels constituents essencials dintre del sintagma nominal i té la funció de delimitar l'abast del nom, nucli del SN. No obstant això, la gramàtica generativa considera que els determinants són tan sols tres: els articles, els demostratius i els possessius àtons. I considera que els numerals, els quantitius i els indefinits en realitat són quantificadors.

Així doncs, en aquesta unitat procurarem delimitar i estudiar tots aquells elements que han sigut anomenats determinants i que constitueixen els actuals especificadors, elements prenominals que delimiten l'abast del nom. Aquesta és una figura que, en moltes llengües, com el llatí, no apareix com a mot afegit davant del nom sinó que podem trobar aglutinat al nom o en d'altres posicions. En català, però, tenim aquests mots que afegeixen un matís al nom i el delimiten i, doncs, és important entendre'n les característiques per a poder-los usar adequadament i amb precisió. És el complement al tema anterior, en què es parlava del nom i del sintagma nominal, perquè la majoria de sintagmes nominals n'utilitzen.

També cal tenir present que la gramàtica generativista no considera que el fet que alguns determinants i quantificadors puguin portar el nom sobreentès justifiqui la tendència tradicional a considerar-los com a pronoms, és a dir, el fet que en oracions com *M'agrada aquest cotxe, però a tu t'agrada aquell* no aparegui el nom *cotxe* després del determinant *aquell* no justifica que es pugui considerar *aquell* com a pronom perquè tan sols s'ha el·lidit un element que havia aparegut feia poc per economia lingüística, però se sobreentèn que *aquell* fa referència i determina el nom *cotxe*. Els generativistes, doncs, en aquest cas, parlaran de determinants i quantificadors amb el nom sobreentès mentre que la gramàtica tradicional considerava que els determinants sempre havien d'anar situats davant d'un nom i, si no hi anaven, es convertien en pronoms.

1. MARC LEGAL

El present tema s'inclou dins de la matèria de Llengua i Literatura Catalana, matèria que contribueix al desenvolupament de les finalitats de l'educació establertes a la LOMLOE, sobretot a fomentar en els alumnes la capacitat per a la comunicació en la llengua oficial i cooficial. A més, la matèria contribueix a valorar el llenguatge i la comunicació com a vehicle perquè els alumnes puguin assolir un saber reflexiu sobre les pràctiques necessàries per a la socialització.

Tanmateix, el tema a desenvolupar s'inclou sobretot dins el marc legal del Decret 175/2022, de 27 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica i del 171/2022, de 20 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de batxillerat. De fet, el present tema incidirà especialment, encara que no únicament, en les competències específiques 2 i 4, perquè per comprendre un text és necessari reconèixer l'estructura del SN i interpretar-ne els trets i en les competències específiques 3 i 5, perquè per escriure un text, literari o no, adequat, coherent, cohesionat i correcte lingüísticament cal dominar la sintaxi de l'oració i, també, la morfologia dels determinants i quantificadors i perquè per comprendre textos orals i produir-ne de manera adequada cal saber enllaçar els mots i saber formar oracions amb coherència; cohesió i, també, amb correcció gramatical.

A més a més, el tema que desenvoluparem posarà en relleu diversos sabers, sobretot els relacionats amb la Reflexió sobre la llengua, tant a l'educació secundària obligatòria com al batxillerat:

Al batxillerat, segons el Decret 171/2022, de 20 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de batxi-

l·lerat “Les competències específiques de llengua i literatura al batxillerat marquen una progressió respecte a les de l’educació secundària obligatòria, de les quals és part en aquesta nova etapa. L’aprofundiment respecte a l’etapa anterior rau en una consciència teòrica i metodològica més elevada per analitzar la realitat, així com en la mobilització d’un conjunt de coneixements més ampli, articulats mitjançant instruments d’anàlisi que ajuden a construir i a estructurar el coneixement explícit sobre els fenòmens lingüístics i literaris tractats. Es proposa també afavorir una aproximació àmplia a la cultura, que aprofundeixi en aquesta etapa en la relació continuada entre el passat i el present”.

De fet, aquest tema incideix en el coneixement d’un dels elements bàsics de les oracions: els determinants i quantificadors. Conèixer la formació morfològica d’aquestes categories gramaticals ens pot ajudar a escriure correctament molts mots i saber com es relacionen dins la sintaxi oracional farà que puguem comprendre textos amb més facilitat i escriure’n amb menys errades.

2. ELS DETERMINANTS

Podem considerar determinants l’article, el demostratiu i el possessiu àton i esporàdicament el tònic.

2.1. L’article

Dins dels determinants, el determinant per excel·lència és l’article. L’article determina el nom, és a dir, el present, el posa en connexió amb el discurs, amb la situació comunicativa, etc. De l’ésser designat pel nom, els determinants articles en poden indicar la coneixença prèvia o no (article definit o indefinit).

2.1.1. L’article definit

El llatí clàssic no tenia article i fou el llatí vulgar el que va sentir la necessitat d’usar-ne. Morfològicament, prové d’un demostratiu simple i relaxat que perd la possibilitat de concretar la situació espacial de l’objecte que determina. L’origen etimològic de la forma general de l’article és, doncs, el demostratiu llatí ILLE.

L’article definit és una paraula àtona que fonològicament pertany a la classe dels elements clítics. Morfològicament presenta variació de gènere i nombre i en singular pot adoptar formes sil·làbiques (*el* per al masculí singular, *la* per al femení singular, *els* per al masculí plural i *les* per al femení plural) o asil·làbiques (*l’* per al masculí o femení singular). [informació ortogràfica a l’Annex 1]

L’article definit concorda en gènere i nombre amb el nom que determina: *el taulell, els taulells, la taula, les taules*. A vegades el nom amb què concorda queda sobreentès: *els de la botiga de roba, la del menjador*. Pot ser també que l’article sigui l’únic element del sintagma que fa visible el gènere o el nombre del nom: *la jove lingüista, el jove lingüista*. Normalment utilitzem un determinant article definit per indicar que l’entitat a la qual fem referència ja ha estat mencionada en el discurs previ i, per tant, ja és un element conegut pels interlocutors. No necessàriament l’entitat ha d’haver estat mencionada, sinó que a vegades el context pragmàtic o el coneixement compartit del món legitima l’ús d’un article definit, perquè és evident que l’entitat és coneguda pels interlocutors (*Tanca la finestra* o *El sol és un astre*). El nom que és especificat per l’article definit a vegades pot quedar sobreentès, però l’article no pot formar tot sol un sintagma nominal.

En determinants parlars, l’article definit presenta altres formes. Es tracta de la forma antiga de l’article definit masculí (*lo, los*) i de l’anomenat article salat (*es, so, sos, sa, ses*), molt viu en els parlars baleàrics. Així, en alguns parlars nord-occidentals, en el parlar del Camp de Tarragona, en tortosí, en alguerès i en algunes

comarques valencianes, es mantenen en la parla familiar les formes antigues de l'article masculí *lo* i *los*: *lo cap, lo matí, los amos, los pobles*. D'altra banda, l'article definit baleàric o article salat té un radical amb *s* en lloc del radical amb *l* propi de l'article general. L'origen d'aquest radical diferent es troba en el demostratiu llatí IPSE. En singular pot presentar formes sil·làbiques (*es ca, sa taula*) o asil·làbiques (*s'armari, s'ànima*), enfront del plural, que només en té de sil·làbiques (*es cans, es armaris, ses taules, ses ànimes*). A més, en masculí hi ha les variants *so* i *sos* quan segueix la preposició amb: *S'ha fet un tall amb so ganivet*.

2.1.1.1. L'article davant noms propis

Els noms propis són inherentment definits i són emprats pel parlant quan pressuposa que identificarà el referent. Tot i aquest caràcter definit, en la majoria de parlars -excepte al País Valencià- els noms propis de persona (o antropònims) van introduïts generalment per un article singular que pot prendre flexió masculina (*el* o *en*) o masculina (*la* o *Na*). També porten article alguns topònims.

2.1.1.2. Valor individualitzador de l'article *el* i construccions equivalents

En certs casos, l'article *el* apareix en sintagmes en què no hi ha cap nom implícit, però sí algun dels modificadors: *el que és interessant d'aquesta novel·la; La complexitat neix de la barreja del nou del vell*. En aquests contextos, l'article no pot concordar amb els elements que individualitza perquè inicia oracions de relatiu i adopta la forma més neutra o menys marcada: la forma de masculí singular. En la parla habitual hi trobem la forma col·loquial *lo* com a article amb valor individualitzador, però en els registres formals fem *el* o bé d'altres recursos com ara l'ús del pronom de llunyania *allò* o bé l'ús de noms amb significat genèric (*cosa, fet, aspecte, cas*): *Sempre em diu el que he de fer/Sempre em diu les coses que he de fer/Sempre em diu allò que he de fer*.

2.1.1.3. Valor ponderatiu de l'article *el* i construccions equivalents

Un sintagma nominal definit pot rebre una interpretació ponderativa i encapçalar una oració exclamativa i, a vegades, el nom pot no ser-hi present: *La que vas organitzar!*. En els registres informals, trobem la forma *lo* per a l'article masculí amb valor ponderatiu per influència forana. Aquest ús es pot evitar amb d'altres recursos que ofereix la llengua quan es tracta d'emfatitzar una característica d'una situació, com ara els marcadors exclamatius (*com, que, quant, si, molt, etc.*): *Com menges!; Quant la vas estimar!; Si que endrapeu!*; a més de la forma *el* ponderativa (*el que arribaven a menjar quan eren adolescents!*). Ara bé, aquest article ponderatiu no s'usa per a ponderar adjectius o adverbis, en aquests casos disposem dels marcadors exclamatius ja esmentats: *Que bonic que és!; Que tard que és! I tan pobles com som!*

2.1.2. L'article indefinit

L'article indefinit presenta el radical *un* i les marques flexives de gènere (masculí i femení) i nombre (singular i plural) - *un, una, uns, unes-*, les quals expressen la concordança amb el nom: *un abric, una jaqueta, uns abrics, unes jaquetes*. Existeix una relació estreta entre l'article indefinit i els quantificadors indefinits, fet que ha portat alguns gramàtics a considerar que només els articles definits són veritables articles. Habitualment els articles indefinits introdueixen en el discurs elements nous, no coneguts pels interlocutors. [usos específics de l'article indefinit: Annex 1]

2.2. Els demostratius

Els determinants demostratius tenen bàsicament un valor díctic: expressen proximitat o llunyania respecte al lloc en què se situen els interlocutors de l'acte de parla o al moment en què es realitza l'acte de parla. Concorren amb el nom que especifiquen i presenten, per tant, variació de gènere (masculí i femení) i nombre (singular i plural): *aquest abric, aquests abrics, aquesta jaqueta, aquestes jaquetes*. El nom modificat pel demostratiu pot no explicitar-se en aquells casos en què se sobreentén a partir del context discursiu o pragmàtic. En l'exemple *Aquesta cadira és molt còmoda, però aquella no ho és*, el primer sintagma nominal conté el nom explícit, mentre que en el segon queda sobreentès (aquella). Els pronoms demostratius, en canvi, designen una entitat o una situació i no presenten variació morfològica: *Dona'm això; Açò és intolerable; Què és allò?*

2.2.1. Els sistemes binari i ternari dels demostratius

Actualment, el sistema majoritari és el sistema díctic binari en què els demostratius de primer grau o de proximitat són *aquest, aquests, aquesta, aquestes* i el pronom *això*; i els demostratius de segon grau o de llunyania són *aquell, aquella, aquells, aquelles* i el pronom *allò*. Ara bé, la llengua antiga disposava d'un sistema ternari, que s'ha mantingut en els parlars valencians, de la Franja i en l'eivissenc en què els demostratius de primer grau són *aquest o este, aquests o estos, aquesta o esta, aquestes o estes* i el pronom *açò*; els demostratius de segon grau són *aqueix o eixe, aqueixos o eixos, aqueixa o eixa, aqueixes o eixes* i el pronom *això*; i els demostratius de 3^r grau són *aquell, aquells, aquella, aquelles* i el pronom *allò*.

En els parlars amb un sistema binari, les formes de primer grau indiquen proximitat a l'espai dels interlocutors de l'acte de parla o d'un d'ells, i les de segon grau llunyania respecte a l'espai dels interlocutors. En els parlars amb un sistema ternari, en canvi, les formes de primer grau fan referència a la proximitat immediata, les de segon grau a la proximitat mediata i les de tercer grau, a la llunyania.

Els determinants demostratius també poden indicar proximitat o llunyania en el temps quan especifiquen un nom temporal com *dia, setmana, mes o any*. Els de primer grau s'usen, amb valor díctic, en sintagmes nominals que designen un període de temps que inclou el moment de l'acte de parla (*aquesta setmana*) o que està inclòs en el dia, la setmana, l'any, etc., en curs (*aquest matí, aquesta nit...*). Els demostratius de llunyania, en canvi, fan referència a un moment o període del passat, que resulta identificable pels interlocutors: *aquella setmana, aquell mes...*

2.2.2. Les propietats bàsiques del demostratiu

Els demostratius poden anar reforçats per un adverbí demostratiu del seu mateix grau precedit de la preposició *de*: *aquell llibre d'allà, aquests d'aquí...* Aquest reforç permet precisar a quin objecte ens referim quan només podem emprar el demostratiu de llunyania: *No vull aquell plat d'allà*. Si l'entitat és temporal (*aquell any*) el reforç ja no és possible. En canvi, un díctic de temps (*ara, enguany, etc.*) sí que pot reforçar un element demostratiu locatiu: *això d'ara*.

Els sintagmes nominals amb un demostratiu nominal admeten la modificació de *mateix* amb un valor intensiu o exemplificador: *Aquestes mateixes paraules em va dir ell* (i no unes altres), *Posa't aquesta camisa mateixa* (assenyalant la camisa).

Els demostratius nominals poden ser l'únic constituent explícit de l'atribut en una copulativa identificativa: *Ell és aquest; Les setrilleres són això*.

2.2.3. Els demostratius posposats al nom

Els determinants demostratius poden aparèixer en posició postnominal. Aleshores el sintagma va precedir de l'article definit: *La butaca aquesta és molt incòmoda*. En aquestes construccions, el valor definit del sintagma queda assegurat per la presència de l'article, mentre que el demostratiu en remarca la referència. Darrere del demostratiu pot haver-hi un sintagma preposicional, una oració de relatiu o un sintagma adjectival qualificatiu: *La butaca aquesta de pell negra, la butaca aquesta que vam fer entapissar, la butaca aquesta tan incòmoda*. Però els adjectius de relació apareixen darrere del nom i abans del demostratiu: *la butaca modernista aquesta*.

2.2.4. Usos anafòrics dels demostratius

Els demostratius nominals presenten també usos anafòrics, i en menor mesura catafòrics, paral·lels als díctics. Per exemple, els determinants demostratius poden ser emprats sense nom explícit per a referir-se a sintagmes nominals apareguts en el discurs previ, amb els quals concorden en gènere i nombre: *Si hi ha més òlibes, les òlibes cacen més ratolins i el nombre d'aquests disminueix*. També, amb valor anafòric, els determinants demostratius poden usar-se amb el nom explícit: *Llavors van trobar pel camí una noia que portava un feix de llenya, i aquesta noia ens va guiar fins a la font*. Els determinants demostratius també poden usar-se anafòricament per a referir-se a un període de temps si determinen un nom temporal. Per exemple, el demostratiu *aquell* s'empra només per a referir-se a un moment passat: *Vam arribar tardíssim al concert perquè aquell dia hi havia molt de trànsit*.

2.2.5. Altres demostratius

Entre els demostratius nominals s'hi pot incloure *tal*. Aquest determinant no té valor díctic, no expressa proximitat o llunyania en l'espai. S'usa, en canvi, com a element anafòric. El demostratiu *tal*, que presenta flexió de nombre, expressa identitat qualitativa: *Diuen que el va insultar, però ella nega haver fet tal cosa*.

2.3. Els possessius

Hi ha diverses vies per a expressar les relacions de possessió, pertinença o dependència entre dos elements. La llengua disposa de dues sèries d'elements: els possessius àtons o febles, molt usats antigament, però que avui han quedat reduïts a contextos molt limitats (*mon pare*), i els possessius tòncics o forts, que presenten un ús més general i productiu (*el meu pare*). Els possessius expressen persona gramatical i poden ser caracteritzats com a pronoms personals en genitiu -fan referència a una persona gramatical i equivalen a un complement de nom encapçalat per *de-*: *el meu pare* 'el pare del parlant'.

2.3.1. Els possessius àtons

Els possessius àtons no tenen accent de mot i des del punt de vista fonològic pertanyen, doncs, a la classe dels clítics. Concorden en gènere i nombre amb el nom que especifiquen: *mon pare, sa casa, ta filla*. Les formes del plural poden ser considerades residuals. Són sempre prenominals i tenen un valor definit. Per aquest motiu, no admeten l'anteposició de l'article ni de cap altre determinant o quantificador. A més, els de primera i segona persona presenten exclusivament formes referides a les persones gramaticals del singular i només els possessius àtons de tercera persona poden fer referència a més d'un posseïdor: *No són els fills del professor de matemàtiques, aquells d'allà? Ja ho sap son pare, que fumen?* Les formes de primera i se-

gona persona són dítiques, i les de tercera són generalment anafòriques, encara que també admeten usos dítics, com en el cas dels possessius tòncics.

2.3.1.1. Flexió dels possessius àtons

La flexió dels possessius àtons és la següent: per a la primera persona del singular *mon, ma, mos, mes*; per a la segona persona del singular *ton, ta, tos, tes*; per a la tercera persona del singular i del plural *son, sa, sos, ses*. En l'actualitat, els possessius àtons tenen un ús molt restringit. Formen sintagma nominal amb uns quants noms de parentiu. A més, els de tercera persona (i de segona de cortesia) s'empren en fórmules protocol·làries, sense que se'n desprengui cap interpretació de possessió o pertinença: *Ses majestats els Reis d'Orient, Sa Santedat*.

2.3.2. Els possessius tòncics

Els possessius tòncics mostren flexió de gènere i nombre, amb què concorden amb el nom que acompanyen (*la seva bicicleta, els meus patins*). A diferència dels àtons, tenen un paradigma complet i presenten, per tant, formes referides a les tres persones del singular (1ª singular: *meu, meua/meva, meus, meues/meves*; 2ª singular: *teu, teua/teva, teus, teues/teves*; 3ª singular: *seu, seua/seva, seus, seues/seves*) i a les tres persones del plural (1ª plural: *nostre, nostra, nostres*; 2ª plural: *vostre, vostra, vostres*; 3ª plural: *seu, seua/seva, seus, seues/seves*)

En la llengua parlada, les formes *meva, teva i seva* predominen, a grans trets, en l'àrea oriental i *meua, teua i seua*, en l'occidental, i són, respectivament, les formes habituals en la llengua escrita culta de cadascuna d'aquestes àrees. L'alguerès, en canvi, presenta per al femení les formes antigues *mia, tua, sua*, etc.

2.3.2.1. Característiques dels possessius tòncics

Com ocorre amb els pronoms personals, els possessius de primera i segona persona són dítics, mentre que els de tercera són anafòrics. Els possessius de primera persona designen l'emissor (*la meua habitació*) o una pluralitat que inclou l'emissor (*l'habitació nostra*), mentre que els de segona designen el receptor (*la teua habitació*) o una pluralitat que inclou el receptor o receptors (*les vostres habitacions*).

Els possessius equivalen estrictament a un complement de nom encapçalat per *de*. Podem dir *el cotxe de l'Antoni i*, amb el mateix valor, *el seu cotxe* o *el cotxe seu*. Com que no determinen la referència del sintagma, no poden encapçalar el sintagma nominal (no és possible, per exemple, *meu pare* o *seves amigues*). Poden aparèixer en sintagmes nominals encapçalats per un article definit (*el teu secretari*), un article indefinit (*un parent meu*), un demostratiu (*aquest teu aplom*), un quantificador (*un deixeble seu*) i, fins i tot, en un sintagma nominal escarrit en posició postnominal. (*Tinc coses vostres; Anirem a casa seva*).

2.3.3. Ús i abús del possessiu

Hi ha una tendència a abusar de l'ús del possessiu, sobretot en tres tipus d'oracions.

En primer lloc, en una oració tipus **Els arquitectes que van visitar el teatre no recomanen la seva restauració*, en què el possessiu correspondria a un complement (perquè correspondria a la restauració del teatre) i, al mateix temps, la construcció amb el possessiu també faria de complement del verb. En aquest cas la construcció equivalent més adequada seria amb un pronom en funció de complement de *restauració*: *Els*

arquitectes que van visitar el teatre no en recomanen la restauració.

En segon lloc, en oracions tipus **Envejo el seu caràcter*, en què el possessiu indica la persona que posseeix el *caràcter*, és a dir, una espècie de CI i el fragment *el seu caràcter* fa de complement del verb. En aquests casos, la solució més adequada seria utilitzar un datiu amb valor possessiu: *Li envejo el caràcter*.

En l'últim cas, en oracions tipus **Desconnecteu el vostre mòbil*, en què el possessiu només ratifica perquè ja es coneix el posseïdor del nom i dona un valor emfàtic al fragment, però és absolutament innecessari. Per tant, l'opció correcta seria prescindir del possessiu redundant: *Desconnecteu el mòbil*.

2.3.4. El possessiu llur

Amb referència a més d'un posseïdor de tercera persona, la llengua disposa del possessiu *llur*, que presenta flexió de nombre: *llur amic* 'l'amic d'ells o d'elles', *llurs amics* 'els amics d'ells o d'elles'. En l'actualitat, aquest possessiu s'usa habitualment en septentrional i ocasionalment en els registres més formals de la llengua general.

2.3.5. Els possessius fora del Sintagma nominal

Les preposicions locatives *davant*, *dins*, *prop*, etc., admeten un possessiu com a complement: *davant seu*, *a prop nostre*, *darrere meu*, *damunt vostre*. Però la presència del possessiu en aquests sintagmes no és pas general. No es dona amb les preposicions *lluny* o *arran*: *lluny de mi*, *arran d'ells*.

Els possessius poden aparèixer en la forma de femení singular precedits de l'article femení en certes locucions verbals: *fer la seva*, *dir-hi la seva*, *anar a la seva*, etc. En aquestes construccions, el possessiu té com a antecedent el subjecte i, per tant, adopta la forma corresponent a la mateixa persona que el subjecte.

3. ELS QUANTIFICADORS

Els quantificadors són elements que serveixen per a mesurar entitats comptables i no comptables o bé per a indicar el grau d'una propietat o d'una situació. Especifiquen un nom i els seus complements.

3.1. Els numerals

Els quantificadors numerals expressen una quantitat numèrica exacta. Es classifiquen en numerals cardinals (*tres*, *vint-i-quatre*, *deu mil*), numerals fraccionaris (*mig*, *terç*), numerals multiplicatius (*doble*, *quàdruple*) i numerals col·lectius (*un parell*, *una dotzena*). A part, hi ha els numerals ordinals, que són adjectius que expressen la posició d'una entitat en una sèrie (*primer*, *vintè*). Tampoc no són quantificadors els noms que designen els nombres naturals (*Les xifres amb què s'escriu el nombre cent quatre són un u, un zero i un quatre*).

3.1.1. Els numerals cardinals

Els numerals cardinals designen una quantitat d'una manera exacta i, en la major part dels casos, no admeten flexió de gènere ni de nombre. En són excepció els cardinals *un*, *dos* (i les combinacions de numerals en què apareixen), que tenen flexió de gènere, i *cent*, que quan segueix les unitats adopta formes de plural i té flexió de gènere, però no quan les precedeix, com en *cent cinc*.

Els cardinals poden tenir una forma simple, però també poden presentar una forma amb dos constituents o aparèixer, coordinats o juxtaposats, en combinacions de més d'un numeral. Són mots simples els quantificadors que corresponen als nombres que van de l'1 al 16, i també *vint*, *cent*, *mil* i els noms que designen potències de base 10 i exponent enter positiu (*milió*, *miliard*, *bilió*, etc.) o una quantitat nul·la (*zero*). En altres casos, els numerals cardinals s'obtenen per coordinació o juxtaposició dels numerals bàsics. El procediment de la coordinació correspon a la desena i la unitat: *vint-i-un*, *vint-i-dos*. En la resta de casos, el procediment és la simple juxtaposició: *trenta-nou*, *cent sis*.

En relació als quantificadors numerals cardinals hi ha diversos aspectes sintàctics a tenir en compte. En primer lloc, els cardinals precedeixen sempre el nom que quantifiquen: *Han repatriat nou-cents soldats*; nom que pot ser representat pel pronom en o pot quedar sobreentès; *N'hem encarregat quaranta*. Al mateix temps, aquests quantificadors poden anar precedits d'un determinant definit (*els dotze mesos de l'any*) que transforma el sintagma en definit.

També el determinant indefinit pot aparèixer davant un sintagma quantificat per referir-se a una quantitat aproximada (més o menys): *uns vint companys de la feina*. També, per referir-se a una quantitat aproximada considerable, podem utilitzar numerals com ara *vint*, *cent*, *mil*, *mil un*: *Sap mil i un acudits*.

3.1.2. Els numerals fraccionaris

Hi ha quantificadors numerals que indiquen la divisió per un nombre natural: *mig*, *terç*, *quart*, *dècim*, *milionèsim*. Com que expressen fracció o part d'una unitat, s'anomenen fraccionaris (o partitius). La forma de la majoria dels quantificadors fraccionaris coincideix amb la dels numerals ordinals: *quart*, *cinquè*, *vuitè*, *desè*... Amb tot, tenen formes particulars els numerals fraccionaris *mig*, *meitat* i *terç*. A més, n'hi ha que presenten dues formes; concretament *dècim* (corresponent al cardinal deu), i els corresponents a *cent* i a *mil*, *milió*, *bilió*, etc., que tenen les variants amb el sufix *-èsim/-èsim(a)*.

3.1.3. Els numerals multiplicatius

Els quantificadors numerals multiplicatius (o múltiples) expressen la multiplicació per un nombre natural, és a dir, el nombre de vegades que s'augmenta una entitat: *doble*, *triple*, *quàdruple*, *quíntuple*. Aquests numerals estan relacionats morfològicament amb els verbs que expressen multiplicació, com *triplicar*, *quaduplicar* o *quintuplicar*. Un quantificador multiplicatiu pot ocupar la posició d'especificador d'un sintagma nominal amb nom no comptable (*Si comences per aquí, tindràs doble feina*) o pot ser un nom i aleshores va amb determinant i seguit de la preposició de (*Ell té el doble de culpa*).

3.1.4. Els numerals col·lectius

Hi ha noms que designen una col·lecció d'entitats i que, precedits d'un numeral cardinal, actuen com a quantificadors: *parell*, *centenar*, *miler*. També ho poden fer els noms femenins provinents de les formes ordi-

nals: *desena, dotzena, quinzena, vintena, trentena*. A aquesta llista, cal afegir-hi, encara, el numeral *milió* i els de magnitud superior (*miliard, bilió, trilió, etc.*), que presenten certes especificitats i s'equiparen en molts punts als cardinals: *Un milió de persones van venir*.

3.1.5. Els numerals ordinals

Els numerals ordinals no quantifiquen el nom. Són adjectius basats en els nombres naturals que expressen l'ordre de col·locació, aparició, prioritat d'una entitat en relació amb altres entitats de la seva classe que formen una seqüència o una sèrie ordenada (*quinzè 'el que fa quinze'*) i presenten flexió de gènere i nombre. Els quatre primers ordinals tenen formes bàsiques específiques: *primer, segon, tercer i quart* (i les variants flexives de gènere i nombre). En els altres casos, es formen d'una manera general a partir dels nombres cardinals i el sufix *-è, -en(a)*, com els fraccionaris (*vint-i-dosè, vint-i-dosena*). [Annex 1: especificacions sobre els numerals ordinals]

3.2. Els indefinits

Els quantificadors indefinits no expressen quantitat de la mateixa manera que els numerals i els quantitatius, sinó que sovint assenyalen simplement existència. Poden quantificar un nom (*alguna festa, certes festes, etc.*) o funcionar com a pronoms, en el sentit que tots sols, sense nom, formen un sintagma nominal (*algú, ningú, hom, res, etc.*). Quan acompanyen el nom, no tots presenten el mateix comportament. Si bé la majoria ocupen la posició d'especificadors (*alguna cosa, cap assistent, uns quants sopars*), n'hi ha que poden anar precedits de l'article indefinit o un quantitatiu (*uns altres, molts altres*) o poden aparèixer darrer el nom (*una tarda qualsevol*). Aquests indefinits concorden en gènere i nombre amb el nom que quantifiquen, si bé n'hi ha que només tenen flexió de nombre (*qualsevol*) o que són invariables pel que fa al gènere o presenten restriccions d'ús pel que fa al nombre, com *cap, uns quants, diversos, diferents*.

Principals indefinits			
Algun	Alguna	Alguns	Algunes
Cert	Certa	Certs	Certes
Altre	Altra	Altres	
Qualsevol		Qualsevol	
		Uns quants	Unes quantes
		Diversos	Diverses
		Diferents	
Cap			

Pel que fa als quantificadors indefinits que actuen com a pronoms, n'hi ha que fan referència a persones (*algú, altre, altri, qualsevol, ningú, hom, un i una*), n'hi ha que es refereixen a entitats inanimades (*res i quelcom*) i hi ha també *altre*, que pot fer referència a persones, però no exclusivament.

3.3. Els quantitatius

Els quantitatius també són quantificadors que expressen quantitat, però no ho fan de manera exacta, sinó que designen un valor en una escala de graus que va des de l'absència d'entitats fins a una quantitat elevada o excessiva. La majoria dels quantitatius poden quantificar tant noms comptables com no comptables

(*moltes garses, molta fam*). Tenen un comportament particular els quantitatius de polaritat negativa *gens* i similars perquè només van amb noms no comptables.

El nom quantificat pot aparèixer enllaçat amb el quantitatiu per mitjà de la preposició *de*, una preposició obligatòria en el cas dels quantitatius *gens* i *gota* (*No tinc gens de gana*), amb l'invariable *tot* (*tot de gent*) i amb els noms quantitatius: *una mica, un xic, un munt*, etc. Per altra banda, amb *poc, molt, bastant, prou, força, tant i quant* la preposició *de* és optativa: *Ha menjat molt (de) pa avui*. La preposició *de* no apareix amb els quantitatius *massa, més i menys*, ni amb la resta de quantificadors quantitatius (*gens, gaire, quispalo*, etc.).

Cal tenir en compte que els quantitatius *gens* i *gaire* (de la mateixa manera que el pronom *res*) duen associat el tret de polaritat i només queden legitimats en construccions negatives o bé en contextos no negatius com oracions interrogatives, pròtesis d'una condicional o substantives dependents d'un predicat que expressi dubte o desconeixença, oposició, impediment, mancança, temor o emocions negatives: *No tinc gens de fred; Vols gaire pa?; Si tingués gens de febre, avisaríem el metge*.

Principals quantitatius			
Bastant	Bastanta	Bastants	Bastantes
Molt	Molta	Molts	Moltes
Poc	Poca	Pocs	Poques
Quant	Quanta	Quants	Quantes
Tant	Tanta	Tants	Tantes
Gaire		Gaires	
Més			
Menys			
Prou			
Massa			
Força			
Gens/gota			
Tot			

També poden actuar com a quantificadors quantitatius els noms de mesura (*litre, quilo, pam...*), així com un seguit d'expressions lexicalitzades com *una mica, una colla, un xic, un munt, una pila, un piló, un fum, un gruix, un tros, un polsim, un toc, un pensament, un gra, un pessic, un feix, unes gotes, un manat, un cabàs, un raig, un dit*, etc. Totes aquestes expressions quantitatives acompanyen un sintagma nominal escrit introduït per la partícula *de*: *un munt de llibres, un polsim de sal*, etc.

També cal recordar que el quantificador quantitatiu *quant*, a banda de quantitat indeterminada, també és exclamatiu o interrogatiu.

3.4. Els quantificadors universals

Els quantificadors universals són aquells que s'apliquen al conjunt d'entitats que presenten una determinada característica: *tots els homes* (fa referència a totes aquelles elements que presenten la característica d'humà).

Quantificadors universals			
Tot + SN/N	Tota +SN/N	Tots + SN/N	Totes + SN/N
Cada			
Cadascun	Cadascuna		
		Ambdós	Ambdues
		Sengles	

4. CONCLUSIONS

La gramàtica generativa ha sacsejat l'anàlisi de la categoria gramatical tradicionalment anomenada determinant. La introducció a la gramàtica del terme *quantificador* entès com tota partícula destinada a indicar la quantitat d'elements o el grau d'una propietat suposa un avanç en la caracterització i en l'anàlisi dels elements especificadors del nom. Per tant, els determinants -l'article, els demostratius i els possessius- només serveixen per actualitzar el nom; mentre que els quantificadors -numerals, indefinits i quantitatius- confereixen al SN un valor quantitatiu en el fet d'expressar el nombre d'elements o la magnitud que tenen.

En conclusió, tot i el canvi de nomenclatura que ha servit per precisar més l'ús de cadascun d'aquests elements, no hi ha hagut grans canvis dins del bloc dels especificadors perquè la subcategorització és més o menys la mateixa. Crec que els canvis proposats pels gramàtics són raonables i encertats perquè aporten una estructuració més relacionada amb la semàntica, que és més intuïtiva, habitualment, i, per tant, més fàcil de recordar. Quan pensem en el significat del mot *determinant* de seguida hi podem relacionar els articles, els demostratius i els possessius; però, en canvi, resultava més difícil relacionar-hi els indefinits perquè no aporten pas precisió del significat dels substantius. Ara, quan pensem en el terme *quantificador* també ens resulta més senzill relacionar-hi els numerals, els indefinits i els quantitatius perquè, de fet, totes tres subcategories fan referència a quantitats precises o imprecises.

5. BIBLIOGRAFIA, WEBGRAFIA I LEGISLACIÓ

Bibliografia

BADIA, T. (2002). *Els complements nominals*, dins *Gramàtica del Català Contemporani*, volum II. Barcelona. Editorial Empúries.

CUENCA, M. J. (1996). *Sintaxi fonamental*. Barcelona. Editorial Empúries.

CUENCA, M. J. (2003). *Sintaxi catalana*. Barcelona. Editorial UOC.

Gramàtica de la llengua catalana (2016). Barcelona. Institut d'Estudis Catalans.

RAMOS, J. R. (1993). *Introducció a la sintaxi*. València: Edicions Tàndem.

SOLÀ, J (1994). *Sintaxi normativa: estat de la qüestió*. Barcelona: Empúries.

Webgrafia

Generalitat de Catalunya. Competències bàsiques de l'àmbit lingüístic. Llengua i literatura (Catalana i castellana). Identificació i desplegament a l'Educació secundària obligatòria (2015) <www.gencat.cat/ensenyament>

Legislació

Llei 4/1988, reguladora de l'autonomia de gestió econòmica dels centres docents públics no universitaris de la Generalitat de Catalunya.

Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística.

Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació.

Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, i la normativa de desplegament.

Llei orgànica 8/1985, de 3 de juliol, reguladora del dret a l'educació.

Llei orgànica per a la millora de la qualitat educativa 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa (LOMCE).

Llei orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (LOMLOE).

Decret 150/2017, de 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu.

Decret 175/2022, de 27 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica.

DECRET 171/2022, de 20 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de batxillerat.

6. ANNEX 1: INFORMACIÓ TEÒRICA COMPLEMENTÀRIA

Ortografia de l'article definit

En general, els articles masculí i femení singulars adopten la forma asil·làbica *l'* quan es pot sil·labificar amb la vocal inicial del mot següent: *l'avi*, *l'hivern*, *l'hípica*, etc. Amb tot, davant d'un mot començat per *i* o *u* àtones, l'article femení no pren la forma asil·làbica i gràficament no s'apostrofa, ja que, en aquest cas, la vocal àtona deixa de ser nucli sil·làbic i se sil·labifica com a coda de la vocal de l'article: *la història*, *la universitat*, *la humitat*. D'altra banda, l'article femení singular no se sil·labifica ni gràficament s'apostrofa amb la vocal inicial dels mots *una* (amb referència a l'hora), *ira* i *host*, ni davant de les lletres *i* i els noms de les lletres (*la e*, *la s*, *la hac*).

També s'apostrofen els articles masculí i femení singulars davant de sigles que es lletregen i comencen amb un so vocàlic, tret que la sigla sigui femenina i comenci per *i* o *u* (*l'ADN*, *l'FBI*, etc.) i davant de mots abreujats que si estiguessin desplegats també s'apostrofarien (*l'Hble.*, *l'Excma.*). A més, l'article masculí singular s'apostrofa davant de números que es pronuncien amb un so vocàlic inicial (*l'1 de febrer*, *l'XI Simposi*) i davant de manlleus no adaptats començats per *s* seguida de consonant (*l'statu quo*).

Els articles masculí singular i masculí plural, darrere de les preposicions *a*, *de* i *per* i el mot *ca 'casa'*, adopten la forma asil·làbica i gràficament es contrauen amb la preposició: *al metge*, *del metge*, *pel metge*, *cal metge*, *als metges*, *dels metges*, *pels metges*, *cals metges*. Però, l'article singular no es contrau, sinó que s'apostrofa, si es pot sil·labificar amb la vocal de la paraula següent: *a l'hort*, *de l'època*, *per l'estil*, *ca l'Amat*.

Usos específics article indefinit

El sintagma nominal encapçalat per article indefinit pot dur el nom sobreentès: *No sé si encarregar-ho a l'electricista del barri o a un que ho fa molt bé de prevu*. Ara bé, si el nom és el·líptic o està dislocat, l'article indefinit no pot aparèixer sol, tret que comparteix amb l'article definit, sinó que necessita que el sintagma

vagi amb una oració de relatiu, un sintagma preposicional *Té molts amics, però sempre ve amb un (de la seva edat)* o un sintagma adjectival, amb la preposició partitiva de enllaçant l'article i el modificador adjectiu *Sempre ve amb un de molt simpàtic*.

Els sintagmes nominals amb article indefinit són més freqüents com a subjecte d'un predicat estatiu que expressi una propietat contingent o transitòria (*Una veïna està embarassada*) que no pas d'un predicat estatiu que expressi una propietat inherent o permanent (*Un home és alt*).

Per altra banda, una construcció partitiva pot anar encapçalada per un article indefinit, però l'article indefinit no pot aparèixer en la segona part de la construcció (la introduïda per *de*): *una gran part de les lesions medul·lars, un dels escriptors més interessants del segle XX*. L'article indefinit apareix també encapçalant construccions pseudopartitives: *un munt de serradures*.

A diferència de l'article definit, l'indefinit no sol aparèixer en construccions que expressen una relació de possessió sense la presència d'un pronom possessiu. Tanmateix, trobem *uns/unes* usat en el sentit del quantificador indefinit *uns quants* en oracions com *Encara he de fer unes trucades*, equivalent de *Encara he de fer unes quantes trucades*.

Els noms que expressen possessió inalienable, com *nas, cara* o *cor*, quan van amb article indefinit designen la classe o tipus de *nas, cara* o *cor* i poden aparèixer en una construcció ponderativa o amb un sintagma adjectival o preposicional que en delimiten la classe: *Té una cara que no es pot deixar de mirar; Té un cor molt gran*.

Amb noms no comptables, l'article indefinit pot tenir un valor ponderatiu, com a *Té una gana que esparvera*. En aquestes oracions, el nom s'acompanya també d'una coda que resulta prescindible. L'article indefinit també designa un matis intensiu quan apareix amb noms provinents d'adjectius (i tenen sentit pejoratiu): *Ets un infeliç*.

Per últim, l'article indefinit davant d'un numeral cardinal expressa una idea d'aproximació a la cardinalitat (equivalent a *més* o *menys*): *Hem convocat uns quinze ponents i uns vuitanta assistents; Tenim uns deu fulls a fer*.

Especificacions sobre els numerals ordinals

Quan els numerals ordinals acompanyen un nom comú poden precedir-lo (*el tercer capítol*) o seguir-lo (*el capítol tercer*) i hi concorden en gènere i nombre. En posició pronominal, els ordinals van generalment precedits d'article definit (*el quart classificat*), però també és possible l'article indefinit (*una segona oportunitat*), un demostratiu (*aquesta cinquena conferència*), un possessiu (*la seva tercera filla*) o un altre quantificador, concretament, un numeral cardinal (*dos quarts premis*) i, més rarament, fraccionari (*una mitja segona residència*) o multiplicatiu (*una doble segona part*), o un quantitatiu (*algunes primeres edicions*).

7. ANNEX 2: INFORMACIÓ DIDÀCTICA COMPLEMENTÀRIA

Amb aquest tema altra volta ens trobem amb el dilema de les nomenclatures a utilitzar: les tradicionals o les generativistes perquè la majoria de manuals de secundària encara utilitzen els termes tradicionals de determinants i no pas els més moderns d'especificadors. Crec que no hem de marejar l'alumnat amb nomenclatures diverses, sinó que hem de prendre una decisió i ser conseqüents. A més, tant si som partidaris d'usar una nomenclatura tradicional o més moderna, les subcategories es mantenen i, per tant, l'afectació no és tanta. El que és important, doncs, és que l'alumnat tingui clar el concepte d'especificador (o determinant en nomenclatures tradicionals) com a element que s'anteposa al nom i el determina o el quantifica i que en pugui identificar els tipus. Cal que l'alumnat, sobretot a primer i segon d'ESO, treballi els diversos tipus de determinants i quantificadors: la classificació i la morfologia. Per a fer-ho cal que sigui capaç de

localitzar-los en oracions preparades i en oracions o textos no preparats i que els pugui classificar. També cal que s'adoni dels matisos que cada subcategoria aporta al nom al qual acompanya i que sigui capaç d'escriure'ls en concordança al nom al qual acompanyen, és a dir, que en domini la morfologia.

A tercer i quart d'ESO el treball dels determinants i quantificadors no ha de ser tan sistemàtic perquè es dona per assolit. És a dir, en la sintaxi del sintagma i de l'oració els alumnes han de ser capaços de delimitar els determinants i quantificadors i d'especificar a quin nom especifiquen sense que s'hagin repassat els tipus de determinants i quantificadors aquell any. Per últim, a 4^a es poden fer notar els usos problemàtics de l'article neutre amb valor ponderatiu i individualitzador perquè els alumnes siguin capaços d'identificar aquest ús inadequat influït pel castellà i procurar esmenar-lo amb usos més genuïns. Ara bé, la sistematització d'aquest us inadequat i el treball de les construccions equivalents genuïnes es farà sobretot a Batxillerat.

També a Batxillerat, s'ha de millorar l'estil d'escriptura dels alumnes proposant-los formes alternatives a l'abús habitual del possessius, oferint-los ampliacions lèxiques com ara més expressions lexicalitzades quantitatives, valorant la riquesa lèxica i l'especificitat d'escollir un determinant o un quantificador concret segons el que es vulgui expressar, etc. Potser una manera d'assolir aquesta riquesa és especificant com un mateix enunciat pot ser interpretat de manera diferent segons el quantificador o determinant utilitzat. De tota manera cal que l'alumne se senti interpel·lat a ampliar els coneixements de llengua catalana per tal que la pugui usar de manera més específica i rica.